

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Кафедра перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

 Л. О. Ярова

30 серпня 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ТЕОРІЇ СУЧАСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Ступінь вищої освіти: доктор філософії

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 035 Філологія

Форма навчання: денна, заочна

2021 – 2022 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи теорії сучасної комунікації» для аспірантів денної форми навчання за напрямом підготовки 03 Гуманітарні науки, спеціальністю 035 Філологія.

Розробники: Семенюк О. А. – доктор філологічних наук, професор кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики.

Протокол від 30 серпня 2021 року № 1.

Завідувач кафедри _____ Л. О. Ярова
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів (ЄКТС) - 3	Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки» Напрямок підготовки: <u>доктор філософії</u> 035 «Філологія»	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): доктор філософії у галузі знань 03 «Гуманітарні науки»	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		Семестр	
(назва)		3-й	3-й
загальна кількість годин – 90	Освітньо-кваліфікаційний рівень: доктор філософії	Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2.		14 год.	14 год
		Практичні, семінарські	
		14 год.	14 год
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		62 год.	62 год.
		Індивідуальні завдання: год.	
	Вид контролю: екзамен		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Основи теорії сучасної комунікації» – забезпечення фундаментальної теоретичної та практичної підготовки докторів філософії для набуття ними концептуальних наукових і практичних знань з теорії комунікативної лінгвістики, мовної комунікації, а також практичних вмінь, необхідних для ефективного використання комунікативно-мовних засобів у сфері професійної викладацької діяльності.

Завдання. Оволодіти теоретичними і практичними основами теорії комунікації, знаннями про компоненти комунікативного процесу як форми об'єктивації вербальної комунікації в міжкультурному аспекті, а саме: види і функції комунікації, мовний код, вербальний контакт і комунікативний кодекс, *persona loquens*, її комунікативні ресурси – стратегії й тактики – та комунікативна поведінка.

У результаті вивчення дисципліни «Основи теорії сучасної комунікації» будуть сформовані такі **програмні компетентності**:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології компетентності (ЗК) Інтегральна компетентність у процесі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення: нових цілісних знань та/або професійної практики.

ЗК 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання стандартів сучасної науководослідницької діяльності, вимог, необхідних для втілення наукового дослідження та опублікування, включаючи критичну обізнаність та інтелектуальну чесність

ЗК 3. Навички використання новітніх інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), обґрунтовувати власні оригінальні концепції.

ФК 3. Розуміння мовних явищ на всіх рівнях, концепцій мовленнєвого жанру в сучасній теоретичній і прикладній лінгвістиці, принципів когнітивного моделювання дискурсу.

ФК 4. Обізнаність із інноваційними методами та принципами викладання філологічних дисциплін.

ФК 7. Здатність на основі вивчення літературної/мовної інформації продукувати власні ідеї та гіпотези.

ФК 9. Неухильно дотримуватися засад наукової доброчесності та обстоювати їх у колективі.

Програмні результати навчання:

ПРН 4. Обґрунтовувати вибір адекватної методології для предмету філологічного дослідження, запроваджувати актуальні методи наукових досліджень для розв'язання визначено кола проблем і завдань у галузі літературознавства/мовознавства.

ПРН 5. Проектувати та здійснювати наукове теоретичне і прикладне дослідження в конкретній філологічній галузі. Генерувати нові креативні ідеї та власні оригінальні концепції.

ПРН 9. Володіти основами наукового спілкування українською та іноземною мовами в усній і письмовій формах, застосовувати набуті знання в різних ситуаціях міжкультурного спілкування, під час письмового перекладу наукової літератури та

ПРН 11. Аргументовано презентувати державною та іноземною мовами в науковому та ненауковому середовищі результати пошуководослідницької діяльності (у формі наукових семінарів, зустрічей, дискусій, під час лекційних і практичних занять).

ПРН 12. Уміти кваліфіковано відобразити результати наукових досліджень, продукувати і грамотно оформлювати різножанрові наукові тексти українського та іноземною мовою відповідно до сучасних вимог (стаття, есе, наукова лекція тощо).

ПРН 13. Публікувати з обраної проблематики дослідження наукові статті, що відображають результати наукових пошуків та написані згідно з вимогами ДАК України; публікувати статті в провідних українських і закордонних виданнях, унесених до міжнародних наукометричних баз даних (SCOPUS, Web of Science, Index Copernicus тощо), що мають високий імпаکتфактор, засвідчують відповідний рівень та актуальність виконаних досліджень.

Програма навчальної дисципліни «**Основи теорії сучасної комунікації**»

1. Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна.
2. Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.
3. Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.
4. Вербальний / мовний код у комунікації (лінгвокультурний аспект).
5. Вербальний / мовний код у комунікації: лінгвоструктурний підхід.
6. Комунікативна поведінка та комунікативні ресурси.
7. Комунікативна взаємодія, її типи. Лінгвопрагматика.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
		14	14			62
Тема 1. Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна.		2	2	-		8
Тема 2. Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.		2	2	-		8
Тема 3. Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.		2	2	-		8
Тема 4. Вербальний / мовний код у комунікації (лінгвокультурний аспект).		2	2			8
Тема 5. Вербальний / мовний код у комунікації: лінгвоструктурний підхід.		2	2			10
Тема 6. Комунікативна поведінка та комунікативні ресурси.		2	2			10
Тема 7. Комунікативна взаємодія, її типи. Лінгвопрагматика.		2	2			10
Усього годин	90	14	14	0	0	62

4. Тематика лекцій

Лекція 1. Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна.

1. Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна. Вербальна комунікація як основний об'єкт вивчення.
2. Підходи до вивчення комунікації. Комунікація та спілкування.
3. Комунікативний процес. Складники комунікативного процесу.
4. Комунікативний акт як функціональна одиниця комунікативного процесу.

5. Моделі комунікації (соціологічні, психологічні, семіотичні, міфологічні, моделі масової та іміджевої комунікації, прикладні моделі комунікації тощо).
6. Функції комунікації (пізнавальна, оцінна, афективна)
7. Основні види комунікації. Класифікації: за кількістю співрозмовників, за функціональними характеристиками.

Лекція 2. Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.

1. Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.
2. Структура homo loquens/комуніканта як учасника комунікативного процесу:
 - 2.1. Комунікативна складова.
 - 2.2. Соціометрична складова.
 - 2.3. Психологічна складова.

- 2.4. Соціоінтерактивна складова.
- 2.5. Мовна складова.
- 2.6. Мовленнєво-риторична складова.
- 2.7. Національно-культурна складова.

Лекція 3. Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.

1. Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.
2. Принципи комунікативного кодексу: принцип ввічливості, принцип кооперації Г.П.Грайса.
3. Механізми взаємодії мовців під час вербального контакту:
механізм обміну комунікативними ролями (або механізм взяття реплікових кроків/turn-taking mechanism);
механізм структурування розмови (adjacency pairs);
механізм преференції (узгодження між компонентами суміжної пари/ preference);
механізм усунення комунікативних проблем (repair), пов'язаних з оперуванням мовним кодом.

Лекція 4. Вербальний / мовний код у комунікації (лінгвокультурний аспект).

1. Лінгвокультурний підхід до вивчення мовного коду.
2. Зв'язок об'єктивної дійсності, мови, свідомості, культури.
3. Концептуальна, мовна та ціннісна картини світу: співвідношення понять.
4. Культурний концепт як одиниця комплексного вивчення мови, свідомості й культури.
5. Підходи до визначення концепту, його структура та типологія.
6. Ключові концепти британської картини світу.
7. Домінанти американської культури.
8. Поняття антропологічної культури та її вплив на комунікацію. Ціннісно-орієнтаційний профіль культури.

Лекція 5. Вербальний / мовний код у комунікації: лінгвоструктурний підхід.

1. Мовний код та об'єктивна дійсність: механізми пристосування.
2. Поняття референції та пропозиції.
3. Одиниці організації мовного коду в комунікації: дискурс, мовленнєвий жанр, текст, мовленнєвий акт.
4. **МОВЛЕННЄВИЙ АКТ (МА)** як недискретна одиниця організації мовного коду в комунікації:
Визначення та структура МА; Типологія МА; Перформативи; Непрямі МА.
5. Дискурс як глобальна одиниця організації мовного коду в комунікації та компонент структури комунікативного акту.
Дискурсивний «переворот» у сучасному мовознавстві. Визначення дискурсу: дискурс як «розмита» категорія. Підходи до вивчення дискурсу.
6. **ТЕКСТ** як результат і одиниця комунікації. Визначення поняття *текст*. Дискурс і текст: співвідношення понять. Ознаки та категорії тексту.
7. Значення тексту для людини. Патогенний текст.

Лекція 6. Комунікативна поведінка та комунікативні ресурси.

1. Дайте визначення комунікативної поведінки.
2. Чому категорії комунікативної поведінки розглядаються в етнокультурному аспекті?
3. Що таке комунікативні стратегії?
4. Які існують комунікативні тактики?
5. Що таке «індикація метакомунікативних стратегій»?

Лекція 7. Комунікативна взаємодія, її типи. Лінгвопрагматика.

1. Закони та правила комунікативної взаємодії.
2. Проблема зразків мовної комунікації.
3. Мовленнєві жанри. Лінгвістична генетологія.

4. Паравербальні засоби мовної комунікації.

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p>Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна. Вербальна комунікація як основний об'єкт вивчення. 2. Підходи до вивчення комунікації. Комунікація та спілкування. 3. Комунікативний процес. Складники комунікативного процесу. 4. Комунікативний акт як функціональна одиниця комунікативного процесу. 5. Моделі комунікації (соціологічні, психологічні, семіотичні, міфологічні, моделі масової та іміджевої комунікації, прикладні моделі комунікації тощо). 6. Функції комунікації (пізнавальна, оцінна, афективна) 7. Основні види комунікації. Класифікації 	2
2	<p>Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації. 2. Структура homo loquens/комуніканта як учасника комунікативного процесу: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Комунікативна складова. 2.2. Соціометрична складова. 2.3. Психологічна складова. 2.4. Соціоінтерактивна складова. 2.5. Мовна складова. 2.6. Мовленнєво-риторична складова. 2.7. Національно-культурна складова. 	2
3	<p>Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс. 2. Принципи комунікативного кодексу: принцип ввічливості, принцип кооперації Г.П.Грайса. 3. Механізми взаємодії мовців під час вербального контакту: <ul style="list-style-type: none"> механізм обміну комунікативними ролями (або механізм взяття реплікових кроків/turn-taking mechanism); механізм структурування розмови (adjacency pairs); механізм преференції (узгодження між компонентами суміжної пари/ preference); механізм усунення комунікативних проблем (repair), пов'язаних з оперуванням мовним кодом. 	2

4	<p>Вербальний / мовний код у комунікації (лінгвокультурний аспект).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лінгвокультурний підхід до вивчення мовного коду. 2. Зв'язок об'єктивної дійсності, мови, свідомості, культури. 3. Концептуальна, мовна та ціннісна картини світу: співвідношення понять. 4. Культурний концепт як одиниця комплексного вивчення мови, свідомості й культури. 5. Підходи до визначення концепту, його структура та типологія. 6. Ключові концепти британської картини світу. 7. Домінанти американської культури. 8. Поняття антропологічної культури та її вплив на комунікацію. Ціннісно-орієнтаційний профіль культури. 	2
5	<p>Вербальний / мовний код у комунікації: лінгвоструктурний підхід.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мовний код та об'єктивна дійсність: механізми пристосування. 2. Поняття референції та пропозиції. 3. Одиниці організації мовного коду в комунікації: дискурс, мовленнєвий жанр, текст, мовленнєвий акт. 4. МОВЛЕННЄВИЙ АКТ (МА) як недискретна одиниця організації мовного коду в комунікації: Визначення та структура МА; Типологія МА; Перформативи; Непрямі МА. 5. Дискурс як глобальна одиниця організації мовного коду в комунікації та компонент структури комунікативного акту. Дискурсивний «переворот» у сучасному мовознавстві. Визначення дискурсу: дискурс як «розмита» категорія. Підходи до вивчення дискурсу. 6. ТЕКСТ як результат і одиниця комунікації. Визначення поняття текст. Дискурс і текст: співвідношення понять. Ознаки та категорії тексту. 7. Значення тексту для людини. Патогенний текст. 	2
6	<p>Комунікативна поведінка та комунікативні ресурси.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте визначення комунікативної поведінки. 2. Чому категорії комунікативної поведінки розглядаються в етнокультурному аспекті? 3. Що таке комунікативні стратегії? 4. Які існують комунікативні тактики? 5. Що таке «індикація метакомунікативних стратегій»? 	2
7	<p>Комунікативна взаємодія, її типи. Лінгвопрагматика.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Закони та правила комунікативної взаємодії. 2. Проблема зразків мовної комунікації. 3. Мовленнєві жанри. Лінгвістична генетологія. 4. Паравербальні засоби мовної комунікації. 	2
		12

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна.	8
2	Тема 2. Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.	8
3	Тема 3. Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.	8

4	Тема 4. Вербальний / мовний код у комунікації (лінгвокультурний аспект).	8
5	Тема 5. Вербальний / мовний код у комунікації: лінгвоструктурний підхід.	8
6	Тема 6. Комунікативна поведінка та комунікативні ресурси.	10
7	Тема 7. Комунікативна взаємодія, її типи. Лінгвопрагматика.	10
8	Тема 1. Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна.	10
	Усього годин	62

7. Методи навчання

Викладання проводиться у вигляді лекцій (у т.ч. мультимедійні та інтерактивні лекції), семінарських занять з завданнями дослідницького характеру, самостійної роботи на основі електронних навчальних комплексів, консультацій із викладачами.

8. Методи контролю

- усний контроль (індивідуальне опитування при обговоренні теоретичних і практичних питань на семінарських заняттях);
- письмовий контроль (самостійні та контрольні роботи, виконання письмових самостійних завдань, укладання тематичних глосаріїв);
- тестування.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Політика виставлення балів. Вимоги викладача. Критерії оцінювання.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 100-бальною (рейтинговою) шкалою ЕКТС (ECTS), національною 4-х бальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «не зараховано») системами.

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	40	100
5	5	10	10	10	10	10		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного перескладання	не зараховано з можливістю повторного перескладання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

До методичного забезпечення курсу входять інструктивно-методичні матеріали до практичних занять, інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи аспірантів, система діагностики (контрольні роботи, тести, критерії оцінювання).

11. Рекомендована література:

Базова (основна)

1. Семенюк О.А., Паращук В.Ю. Основи теорії мовної комунікації. Київ: Академія, 2010. 240 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
3. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. К.: Видавничий центр Академія, 2012. Розділ 2. Картини світу і концептосфери. с. 63-123с.

Додаткова

1. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу: Монографія. К.: Логос, 2004. 284 с.
2. Зернецький П.В. Хто я? Який я? Антропологічні, психологічні та мовленнєві типи особистості. *Іноземні мови*. 2004. С. 164-176.
3. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. – 196 с.
4. Паращук В.Ю. Комунікативний паспорт homo loquens. *Наукові записки*. Вип. 59. Серія : Філ. науки (мовознавство). Кіровоград РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. С. 135-145.
5. Паращук В.Ю. Вербальний контакт: механізми взаємодії мовців. *Наукові записки*. Вип. 53. Серія : Філ. науки (мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2004. С. 117-129.
6. Основи мовної комунікації: Конспект лекцій та дидактичний матеріал для студентів лінгвістичних спеціальностей. – Черкаси: ЧІТІ, 2001.
7. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. – Київ: Спілка рекламистів України, 1996.
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Напрями та проблеми. – Полтава, 2008.
9. Яшенкова О.В. Основи теорії мовної комунікації. – К., 2010.
10. Bonvillain, Nancy. Language, Culture, and Communication. 3rd Edn.- Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall Inc, 2000. 404 p.
11. Lakoff G., Johnson Mark L. The Metaphorical Structure of Human Conceptual System / George Lakoff, // Cognitive Science. 1980. N.4. P.195-208.
12. Parashchuk V. Yu. English “conversational routines”: speech act knowledge as part of an EFL teacher intercultural competence. *Наукові записки*. Випуск 96(2). Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. Кіровоград: РВВ КДПУ ім.В.Винниченка, 2011.

Інформаційні ресурси

1. American Rhetoric: Full text, audio, and video database of the 100 most significant American political speeches of the 20th century, according to 137 leading scholars of American public address. – Режим доступу: <https://www.americanrhetoric.com/>
2. What is Communication? What is Theory? Video – Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=5AZb8MJyBJU&feature=related>
3. Explained: Grice’s Cooperative Principle VIDEO – Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=YRMgGCNKijM>